

Концепція лицарства як втілення патріотизму в драматургії Юліана Урсина Нємцевича

У статті розглянуто патріотизм як складову формування національної свідомості поляків в історичних драмах і трагедіях Ю. У. Нємцевича. На матеріалі творів «Władysław pod Warną», «Kiejstut», «Jadwiga, królowa polska», «Chmielnicki», «Kazimierz Wielki» досліджено концепт лицарства як втілення національного патріотизму. З'ясовано домінуючі риси лицарського кодексу: честь, благородство, жертвність, мужність, вірність, свободолюбство, релігійність та їх актуальність у ситуації втрати Польщею незалежності. Головною рисою героїв-лицарів став емоційний зв'язок із нацією та батьківщиною, що дав підстави для визнання патріотизму як найбільшої особистої цінності. Образи лицарів згруповано за віком і становищем у соціальній ієрархії: правителі, досвідчені солдати, молоді лицарі. Ю. У. Нємцевич зосереджує увагу на різних аспектах створення образу лицаря-патріота. Перший – досвідчені воїни, які у своїх діях керувалися суворою солдатською доблестю та почуттям громадянського обов'язку. Це Ян із Мелешина («Kazimierz Wielki»), Ян Тарновський («Władysław pod Warną») та Кейстут («Kiejstut»). Герой драми «Ядвіга, польська королева» Конрад – втілення лицарської доблесті та відданості королеві. Владислав Варненчик, герой драми «Владислав у Варні», є захисником віри та церкви. Посвячення у лицаря, розуміння символічного призначення лицарського меча, щита та обладунків відіграють важливу роль у створенні лицарського ідеалу. Доведено, що фігуру лицаря можна трактувати не лише як особистий ідеал, вписаний у літературні тексти, але й як алегорію польського національного характеру, носія патріотизму.

Ключові слова: патріотизм, лицар-патріот, концепція лицарства, драма, трагедія, національний характер, кодекс лицаря.

Після втрати Польщею незалежності першочерговою стала необхідність культивування патріотичних ідей у суспільстві, піднесення рис національного характеру. Прагнення до національного самовизначення стало актуальним не лише у тодішній політичній ситуації, але й знайшло своє вираження в літературі перших десятиліть ХІХ ст.

У зверненні Товариства друзів наук вміщено думки щодо історії польської нації та розуміння сутності національного характеру: характер впливає на історичну долю нації, є причиною її зростання, могутності та занепаду. Оскільки характерологічні особливості визначали розвиток суспільства, стало необхідним реконструювати або побудувати зразки поведінки, що стосуються різних сфер життя (сім'ї, дому, релігії, соціальної спільноти, функціонування держави), і які служать для розуміння поглядів та ієрархії цінностей ідеального поляка [2, с. 34].

Образи поляків, виведені на сторінках історичних драм Ю. У. Немцевича, сприяли зміцненню стереотипів про національний характер у свідомості співвітчизників митця. Подібний підхід до проблеми можемо простежити і в інших польських письменників початку ХІХ ст.: Я. П. Вороніча, Ю. Чермінського, Е. Чарнецького, М. Мохнацького та ін. І. Хшановський, проаналізувавши висловлені польськими письменниками думки та аргументи, виокремив наступні риси національного характеру: чесність, гостинність, комунікабельність, лагідність, простота, свободолюбство, хоробрість, жертвність, почуття честі, нездатність зрадити, релігійність [1, с. 153]. Домінуючою рисою пропагованого зразка були громадянські чесноти та моральні якості, які обумовлювали безконфліктне життя в соціальній групі. Створені зразки поведінки, в яких виявлялися утверджені цінності, свідчили про стан свідомості нації, позбавленої батьківщини. Історичний момент сприяв ще більшому посиленню серед поляків переконання, що вони є спадкоємцями високих моральних цінностей, спонукав до оптимізму.

У своїх драматичних творах Ю. У. Немцевич наділяє середньовічних героїв патріотичною свідомістю своїх сучасників, що є результатом спроби поєднати громадянський пафос з лицарськими ідеалами. Слід підкреслити, що перелік національних рис значною мірою відповідав кодексу лицаря: честь, шляхетність, жертвність, мужність, вірність. Тому постать лицаря можна трактувати не лише як особистий ідеал, вписаний у літературні тексти, але й як алегорію польського національного характеру, носія патріотизму. Польський шляхтич найперше мав бути захисником релігійних та національних цінностей.

На думку М. Яньон, старопольський громадянський і лицарський етос продовжив своє життя і зберіг свій вплив в польській культурі кінця ХІХ ст. значною мірою завдяки Ю. У. Немцевичу, якому, як наголошує критик, вдалося «dawne wartości kultury szlacheckiej przełożyć na przesiąkniętą sentymentalizmem oraz kultem rycerskiego heroizmu wrażliwość jego współczesnych» [3, с. 101].

Ю. У. Немцевич вивів на сторінках своїх драматичних творів низку героїв–лицарів: Владислав Варненьчик («Władysław pod Warną»), Ян з Тенчина, Земовіт, Конрад («Jadwiga, królowa polska»), Болеслав, Збігнєв, («Zbigniew»), Хмельницький, Богун, Сенявський («Chmielnicki»), Кейстут («Kiejstut») та інших, у яких воєнні звичаї поєднувалися з громадянським обов'язком. Головною рисою цих героїв є емоційний зв'язок із нацією та батьківщиною, що дає підстави визнати патріотизм як найбільшу особисту цінність. Драми Ю. У. Немцевича

демонстрували приклад зразкової громадянської поведінки, підпорядкованої імперативу безкорисливого служіння країні та готовності пожертвувати своїм життям заради цього. Слід зазначити, що автор диференціював образи героїчних предків у відповідності до виконання ними різних державних функцій та соціальних ролей. Також варто підкреслити, що у вищезгаданих драматичних творах автор модифікує риси, носіями яких виступають лицарі.

Перша драма «Władysław pod Warną» виявила захоплення Ю. У. Немцевича ідеалом середньовічного християнського лицаря, засвідчила, що автора вабив приклад воїна і завойовника, захисника віри, який хотів здобути славу, рівну славі Олександра Македонського.

У подальших драматичних творах на історичну тематику Ю. У. Немцевич зосереджує увагу на різних аспектах творення образу лицаря-патріота.

Найперше уваги заслуговують досвідчені воїни, які здобули славу непохитних захисників вітчизни, які у своїх вчинках керувалися суворими солдатськими чеснотами та почуттям громадянського обов'язку. До них належать Ян із Мелешина («Kazimierz Wielki»), Ян Тарновський («Władysław pod Warną»), Кейстут («Kiejstut»), Конрад («Jadwiga, królowa polska»). Всі вони сповнені почуттям відповідальності за країну, ідеєю підпорядкування свого життя обов'язку служіння державі та її правителю. З біографій героїв були обрані моменти, які особливо бентежили уяву поляків у роки втрати незалежності: здатність жертвувати життям і майном заради національної справи, відмова від слави, вірність ідеалам і клятвам, шляхетність, патріотизм.

*Na stronę nieprzyjaciół chyliły się szale –
Tyś wstrzymał hufce zrażone,
Twym przykładem zachęcone,
Wznowiły walkę, tyś tą ręką dzielną
Ranę zadawszy śmiertelną,
Hetmana nieprzyjaciół z licznym jego szykiem,
Okazały zwycięzca stawił przed Ludwikiem [5, с. 52]*

– нагадував Яну з Тенчина Конрад.

Старим лицарям чужими були думки про славу, хвалу, визнання своїх здобутків. Вони вирізнялися надзвичайною скромністю, ставилися до лицарської служби як до почесного патріотичного обов'язку. Їх поведінка підпорядковувалася нормам суспільної поведінки, спільних цінностей, що виражали суть героїзму.

Згадки про драматизм солдатської долі, труднощі війни та жертви спонукали до наслідування. Так, в драмі «Kiejstut» охоронці, які стерегли головного героя – Кейстута, із захопленням говорили про його мужність, звитягу:

*Mogłże wódz dzielny takiej doczekać się skazy!
Ja, com w chorągwiach jego pod hełmem osiwiiał,
Patrzałem, jak nas nieraz swym męstwem zadziwiiał,
Jak rozpraszał Tatarów, lub z tarczą do góry
Pierwszy się wdzierał na baszt niebotycznych mury.
Ileż to ciężkich trudów, wspólnie z nim podjętych,
De twardych obozów, ile bitew zaciętych,
Pe pod mroźnym niebem niewczasów, cierpienia!... [5, с. 113]*

Приналежність до лицарства вимагала бездоганної моральної та етичної позиції, реалізованої в соціальній поведінці й приватному житті. Головною відмінною рисою прийнятого зразка лицаря була честь, шляхетський гонор. Поляки однозначно відкидали обман і зраду як методи боротьби, оскільки лицар мав бути втіленням непорочної чесноти. Більше того, польському лицарю заборонялося служити іноземному правителю або країні. Подібним чином приватні претензії засуджувались як такі, що суперечать інтересам держави – велич лицаря визначалася здатністю відмовлятися від особистих інтересів. Таким постає перед читачем Ян із Тенчина – герой драми «Jadwiga, królowa polska». Незважаючи на те, що за свою довголітню службу та відданість не отримав від королеви бажаної посади, герой рішуче відкинув пропозиції Конрада звинуватити Ядвігу. Особисті інтереси суперечили інтересам держави:

*Za te krzywdy nowemu pomszczę się usługi,
Choć to serce urazy zalane trucizną
Ach! któż tak podły, by się chciał mścić nad Ojczyzną [5, с. 55].*

Конститутивною рисою польського лицаря було підпорядкування свого життя виконанню патріотичного обов'язку. Комплекс моральних вимог до лицарів включав готовність служити іншим, чесність, справедливість, скромність і безкорисливість. Лицар уособлював громадянську чесноту. Він виступав не лише гарантом миру та безпеки, але й стражем порядку та внутрішнього спокою, тим самим сприяючи зростанню могутності та величі держави. Для прикладу можемо згадати про Спирка з Мелешина – героя драми «Jadwiga, królowa polska», колись

знаменитого лицаря, королівського радника, що був бастіоном закону, порядку та моралі. Звертаючись до молодих правителів, закликав їх наступним чином приймати правильні рішення:

*Nie chce pani, ubliżać dostojeństwu twemu,
Ale wierność dla kraju, dla tronu, dla ciebie,
Nagłą zdanie otworzyć w tak ważnej potrzebie...
Polak na dobro kraju jedynie pamięta:
Jego straty, korzyści w równej szali kładzie,
Co widzi pożytecznym, to w bezstronnej radzie,
Przedkłada Panom swoim... [5, с. 75]*

Образи старих лицарів асоціювалися з минулою силою держави, її величчю і могутністю, незалежністю та честю. Сміливі предки втілювали ідеї героїзму, відданості королю, державі та нації, вірності Богові.

Слід також підкреслити, що досвідчені лицарі також виконували й виховну роль. Вони відповідали за формування громадянської позиції та почуттів молодих воїнів, їхнє моральне та військове вдосконалення, передаючи молоді досвід своїх предків, культивуючи власні традиції та національні звичаї. Ідея виховання молодого покоління в дусі патріотизму та почуття національної ідентичності була явним натяком на ситуацію поневоленої Польщі. Мотив спадковості поколінь наявний у драмі «Giermkowie króla Jana». Прикладом для наслідування для молодого лицаря Віктора був його батько – старий воїн Харабурд. Висвітлення сімейних стосунків (батько–син) використано, аби підкреслити мрії молодих лицарів дорівнятися до величі їхніх предків. Опис зовнішності Харабурда, його одягу, просякнутого запахом пороху, вказував на мужність, воїнську звитягу. З особливою силою автор наголошував на тому, що досвідчений лицар зневажав смерть.

У трагедії «Chmielnicki» звучить переконання в тому, що лицарський дух у польській нації неможливо знищити:

*Mniemasz, że całe rycerstwo poległo,
Od Bałtyckiego morza do Dniestru, do Dźwiny,
Żyźne w konie i męże rozległe krainy
Rojów dziarskiej młodzieży wydają tysiące.
Świetne pysznym orężem, żądzą bojów tchnące,
Na głos ojczyzny, króla, staną w polu sławy [5, с. 279].*

Драматичні твори Ю. У. Немцевича не містять багато описів битв, сутичок та поєдинків, за винятком драми «Władysław pod Warną», що виділяється серед інших своєю пристрасною до батальйних сцен. Картина атаки польського війська на турецькі сили надзвичайно виразна та експресивна. Бій нагадував криваву різанину, а підпал ворожого табору був:

*Rozpacz i narzekania: tu stos konających,
Okropne jęki rannych we krwi się broczących...* [5, с. 141]

Схожі сугестивні картини відсутні у пізніших драматичних творах Ю. У. Немцевича. Так, наприклад, точність, деталізацію опису битви можемо спостерігати в драмі «Zbigniew», проте її перебіг зовсім інший у порівнянні з попереднім твором. Автор підкреслив мотивацію воюючих сторін, турботу провидіння щодо захисників та моральне зло, що його несли загарбники. Битві передувало виконання польським військом «Bogurodzicy». Варто зауважити, що для Ю. У. Немцевича ця пісня засвідчувала надзвичайно тісний зв'язок із польською історією, саме нею розпочинався знаменитий поетичний цикл «Spiesz historyczne», у якому звучав заклик до відродження лицарських ідеалів. «Bogurodzica» – це символ величі держави, її виконували в моменти, вирішальні для долі нації та держави.

На увагу заслуговує ще одна риса польських лицарів – прагнення до миру. В усіх драмах Ю. У. Немцевича кожній битві передує спроба польського лицарства врегулювати конфлікт мирними засобами. Війна, навіть оборонна, завжди ототожнювалася зі злом. З партій хору пізнаємо масштаби руйнації та втрат: «tysiące trupów», «zbroje i tarcze połamane», «potoki krwi», «śmierć i spustoszenie», «konających jęczenie». Тому після завершення битви польські лицарі не лише подякували Богу за захист, але просили прощення і збереження миру:

*Daruj Panie krew długo toczoną,
A obdarz Polską, smutną, spustoszoną,
Słodkim pokojem* [5, с. 167].

Пісню, що прославляє життя у «świętym czasie» спокою, виконує також хор у трагедії «Chmielnicki»:

*Z jasnego niebios sklepienia
Zstąp, miły ludziom pokoju!
Zglądź co prędzej ślady spustoszenia,*

Srogięgo boju!
Pokój przybywa długo pożądanu,
Spoczną znużone prawice!
Ach, czas zawiesić na ściany
Zbroje nasze i rusznice,
Łuki, kołczany i krwie zawsze chciwe
Bułaty krzywe! [5, с. 289]

Про моральну велич польського лицарства свідчило також зіставлення сили духу поляків із військовою міццю ворогів. Поляки характеризувались як войовничий, сміливий, витривалий, добрий і справедливий народ. Свідченням їх переваг була любов до батьківщини, почуття приналежності до великої нації. Перед лицем небезпеки поляки забували про образи, відмовлялися від будь-яких компромісів у боротьбі за свободу. Один із лицарів переконував Болеслава Кривоустого:

Nie ustraszę nas gęste hufy najeźdnika.
On tu przyszedł chciwością i dumę zajęty,
Nas miłość ojczyzny wiedzie zapal święty,
Obrona ziemi naszej [5, с. 46].

Варто звернути увагу на інтерес Ю. У. Немцевича до лицарського звичаю. У біографіях відомих воїнів письменник особливо підкреслював три елементи у їх біографії: народження, посвята в лицарі та героїчна смерть. Владислав Варненьчик, як припускає автор, народився у військовому таборі. Гетьман Тарновський згадує:

Po zwycięstwie, gdy obóz był w radości cały,
Oczy twe światłość słońca pierwszy raz ujrzały... [5, с. 163]

Гетьман підняв малого князя на «kosztownej tarczy» і зворушливо молився Богові, щоб той подбав про Владислава. Зібрані навколо лицарі приєдналися до молитви Тарновського. Театрально розроблена сцена доводить, що біографія людини вписана в процес національної долі з моменту народження, і з раннього дитинства визначає чіткі моральні критерії для нового члена суспільства. Подібну роль виконує й посвята в лицарі, в основу якої покладено таємничий ритуал, що єднав військові та світські урочистості.

У текстах Ю. У. Немцевича ми знаходимо досить докладні описи підготовки до посвяти в лицарі. У драмі «Jan Kochanowski w Czarnym Lesie» старий воїн

Одровонж наголошував на важливості усвідомлення молодими лицарями свого найпершого обов'язку – захищати пригноблених, а не мріяти про славу. Встановлені королем закони та порядок він ставив вище, аніж «ustawną niespokojność», «domowe rozterki». Визнання статусу лицаря відбувалося лише у випадку усвідомлення ним символіки отриманих лицарських атрибутів: меча, обладунків, шолома і щита. Обладунки мали захищати від натиску ворогів вітчизни. Меч – боронити віру, короля, вітчизну, пригноблених і невинних, символізувати хоробрість і звитягу. Взяти до рук щит означало погодитися дбати про інших, а надпис на ньому – «za ojczyznę i kochankę» – нагадував про взаємозв'язок любові та відваги, тому зброя стала елементом моральної оцінки людини, символізувала чесноти, мужність і патріотизм. Ян із Теньчина, герой драми «Jadwiga, królowa polska», зазначав, що лицарі були рівні «pierwszym książętom w świecie». Тому той, хто зганьбив лицарську честь, мав прийняти смерть.

Посвята в лицарі Владислава Варненьчика (драма «Władysław pod Warną») мала піднесений характер завдяки тому, що церемонія відбувалася на Грюнвальдському полі – місці славної перемоги поляків над хрестоносцями. До цієї події майбутній король готувався під пильним оком батька, його розповідей про славні подвиги предків. Тому день, коли на чолі війська зможе «rozciągnąć i narodu i własną swą sławę», він чекав із більшим нетерпінням, аніж день своєї коронації. Майбутній король, оточений лицарями, прийняв із рук свого батька обладунки та меч, а разом із ними – зобов'язання захищати вітчизну від ворогів. Драма «Władysław pod Warną» засвідчила, що Ю. У. Немцевича цікавив приклад воїна й завойовника, захисника віри, який хотів здобути славу, рівну славі Олександра Македонського.

Опис героїчної смерті лицаря подається у трагедії «Chmielnicki». Згідно зі старим церемоніалом, у могилу було покладено не лише тіло Богуна, а й кінь, лук та шаблю воїна, а бойові товариші клали на могилу каміння, аби «mogła długich wieków przetrwać mogła siłę»:

*Niechaj skalistej szczyt opoki
Przenosząc lotne obłoki
Ogniem piorunów zabłyśnie!
A gdy wśród srogich loskotów
Z mieszkania burzy i grzmotów
Nadchodzące w hucznym pędzie*

*Nawałnice walczyć będzie,
W wojnie zburzonych żywiołów
Wielkiego męża popiołów,
Jak niegdyś w życiu nieugiętej duszy,
Nic nie poruszy!* [5, с. 204]

У такий спосіб курган отримував силу, непідвладну часу, силу, якою надихалися інші, яка передавалася від покоління до покоління. Це був пам'ятник минулому, символ стійкості, настанова для майбутніх дій.

Складовою лицарського звичаю також були поєдинки. У драмі Ю. У. Немцевича «*Jadwiga, królowa polska*» Спитко, «*obuczajem w ustawach rycerskich przyjętym*», пропонує Конраду обрати суперника для поєдинку. Поєдинок відбувся на Краківській площі у присутності королеви Ядвіги. Перед поединком лицарі отримали настанову, що зброю не можна використовувати задля помсти за особисті образи. Мета двобою – захистити честь і гідність польської королеви:

*My jak wierni Polacy, jak rycerze prawe,
Żarliwi o królowej nieskażoną sławę,
Každy z osobna zbrojne podnoszący ramie,
Stwierdzi, że ten oszczerca źle mówi i kłamie* [5, с. 68].

Аналіз елементів лицарської культури та звичаїв, представлених на сторінках драм, приводить до таких висновків: Ю. У. Немцевич звертає увагу на поступовий перехід акценту з окремої людини на спільноту, яку представляє лицар; *образи лицарів можна згрупувати, згідно з пропозицією автора, за віком та становищем у соціальній ієрархії: правителі, досвідчені солдати, молоді лицарі*; основною рисою лицаря був емоційний зв'язок із нацією та батьківщиною; драми письменника демонстрували зразкову громадянську поведінку лицаря, підпорядковану імперативу безкорисливого служіння країні та готовності пожертвувати своїм життям заради цього.

Література

1. Chrzanowski I. *Optymizm i pesymizm polski*. Warszawa, 1972. 481 s.
2. Czartoryski A. K. *Katechizm rycerski*. Warszawa, 1993. 62 s.
3. Janion M. *Czas formy otwartej. Tematy i media romantyczne*. Warszawa, 1984. 389 s.
4. Kolbuszewski J. *Literatura wobec historii. Studia*. Wrocław, 1997. 266 s.
5. Niemcewicz J. U. *Dramaty Historyczne*. Warszawa, 1978. 561 s.
6. Wójcicki J. *Julian Ursyn Niemcewicz. Pisarz, historyk, świadek epoki*. Warszawa, 2002. 380 s.

- Zbikowski P. Romantyczne kreacje bogatera we wczesnej twórczości Juliana Ursyna Niemcewicza. *Prace Polonistyczne*. 2000. Ser. 55. S. 25–80. URL: <https://academica.edu.pl/reading/readMeta?cid=14003250&uid=13874315>

References

- Khshanovski I. *Optymizm i pesymizm polski* [Polish optimism and pessimism]. Warszawa, 1972. 481 s. (in Polish).
- Chartoryski A. K. *Katechizm ryterski* [Catechism of the knights]. Warszawa, 1993. 62 s. (in Polish).
- Yanon M. *Chas formy otwartei. Tematy i media romantyczne* [The time of open form. Romantic themes and media]. Warszawa, 1984. 389 s. (in Polish).
- Kolbushevski J. *Literatura vobets historii. Studia* [Literature and history. Studies]. Vrotslav, 1997. 266 s. (in Polish).
- Niemtsevich J. U. *Dramaty historyczne* [Historical Dramas]. Warszawa, 1978. 561 s. (in Polish).
- Vyichitski J. *Julian Ursyn Niemtsevich Pisazh, historyk, shviadek epoki* [Julian Ursyn Niemtsevich. The writer, historian, witness of the epoch]. Warszawa, 2002. 380 s. (in Polish).
- Zhbikovski P. Romantyczne kreacje bohatera ve vchesnei twyrchoshchi Juliana Ursyna Niemtsevicha [Romantic creations of the protagonist in early works of Julian Ursyn Niemtsevich]. In: *Pratse Polonistyczne*. 2000. Ser. 55. S. 25 – 80. URL: <https://academica.edu.pl/reading/readMeta?cid=14003250&uid=13874315>

Oksana Vyshnevskya, Olena Bazyluk. The Concept of Chivalry as the Embodiment of Patriotism in Julian Ursyn Niemtsevych's Drama. The article considers patriotism as a component of the formation of Poles national consciousness in the J. U. Niemtsevych's historical dramas and tragedies. The concept of chivalry as an embodiment of national patriotism has been studied on the basis of the works «Vladyslav at Varna», «Kiejstut», «Jadwiga, the polish queen», «Khmelnysky», «Kazimierz the Great». The dominant features of the chivalric code have been clarified: honour, nobility, sacrifice, courage, loyalty, love of freedom, religiosity and their relevance in the situation of Poland's loss of independence. The main feature of the heroes-knights is an emotional connection with the nation and the homeland, which provides grounds for recognizing patriotism as the greatest personal value. The images of knights can be grouped by age and position in the social hierarchy: rulers, experienced soldiers, young knights. J. U. Niemtsevych focuses on various aspects of creating the image of a knight-patriot. First – experienced warriors who were guided in their actions by strict soldier's valour and a sense of civic duty. These are Jan from Meleshyn («Kazimierz the Great»), Jan Tarnovski («Vladyslav at Varna»), and Kiejstut («Kiejstut»). The hero of the drama «Jadwiga, the polish queen» Conrad is the embodiment of chivalric valour and devotion to the queen. Vladyslav Varnenchyk, the hero of the drama «Vladyslav at Varna», is the defender of the faith and the church. The initiations into the knight, understanding of the symbolic purpose of the knight's sword, shield and armour play an important role in the creation of the chivalric ideal. It is proved that the figure of a knight can be interpreted not only as a personal ideal inscribed in literary texts, but also as an allegory of the Polish national character, the bearer of patriotism.

Key words: patriotism, knight-patriot, concept of chivalry, drama, tragedy, national character, chivalric code.

Вишневіська Оксана Антонівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри польської філології та перекладу Волинського національного університету імені Лесі Українки; <https://orcid.org/0000-0001-9442-9593>; o.vyshnevskya@ukr.net

Базилук Олена Петрівна – магістрантка факультету філології та журналістики Волинського національного університету імені Лесі Українки